Nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut hyvinvointialueilla

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen kuuleminen Tarkastusvaliokunnan etäkokous 2.12.25

LL Sanni Penttilä

Lastentautien, lastenpsykiatrian ja terveydenhuollon erikoislääkäri

Ma. Ylilääkäri / Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen keskus, Siun sote

(Palvelupäällikkö – ylilääkäri / Neuvolatoimina, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, Siun sote, virkavapaus 31.12.2025 saakka)

Arviota 15/2024 tarkastuskertomuksesta

- Tarkastuskertomukseen on saatu koottua hyvin nykyisen palvelujärjestelmän kipukohtia
  - Antaa varsin realistisen kuvan kokonaisuudesta
- Tarkastuskertomus on hyvä pohja paikalliselle keskustelulle ja päätöksenteolle, kun nuorten psykososiaalisen tuen ja hoidon palvelukokonaisuutta yhteensovitetaan ja kehitetään
- Suositukset ovat hyvin valittuja ja hyvin perusteltuja
- Lääketieteellinen näkemys ikärajoista on tärkeä nosto -> tulisiko siitä säätää tarkemmin lailla?
- Hoidon ja tuen jatkuvuuden parantaminen olisi keskeistä myös resurssitehokkuuden ja vaikuttavuuden kannalta
  - Siiloutunut, ruuhkautunut järjestelmä, osa-optimointi, jatkuvat muutokset ja säätötoimenpiteet organisaatiossa haastavat tarvittavaa toimintatapojen ja toimintakulttuurin muutosta
  - Myös monimutkainen lainsäädäntö haasteena (terveydenhuolto, sosiaalihuolto, opiskeluhuolto, ikärajat, hoitotakuut, asiakas- ja potilastietoja ja rekistereitä koskevat lait….)
- Nuorten kuntoutuspalvelut olisi ollut hyvä ottaa mukaan tarkasteluun
  - Neurokehitykselliset häiriöt (esim. ADHD, autismi, kehityksellinen kielihäiriö)
- Perheiden sosioekonomisen tilanteen ja yhteiskunnan heijastumat nuorten mielenterveyteen jäivät raportissa sivuosaan
  - Lapsiperheköyhyys!
  - Väkivalta-altistuminen
  - Huoltajien tarvitseman psykiatrisen ja päihdehoidon saatavuus ja riittävyys jne.

Toimenpiteitä, joita PKHVA:lla on tehty tarkastuskertomuksen valmistumisen jälkeen

Siun sotessa on käynnistynyt Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämisen strateginen projekti ns. LaNuPe-projekti 2024-2027

Euroopan unionin rahoittama
NextGenerationEU

LaNuPe –projektin tehtäväksianto

Projektin tehtävänä on ohjata lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämistyötä siten, että hyvinvointialueen **palvelukokonaisuus** vastaa kohdeväestön tarpeita, ja toimii **hyvin yhteensovitettuna, kustannusvaikuttavana** kokonaisuutena.

Johtamismalli, LaNuPe yhteensovittava johtaminen

Yhteensovittavan johtamisen taso
LaNuPe -työryhmä raportoi toiminnastaan ja edistymisestä kvartaaleittain HVA:n johtoryhmälle.

Vastuuhenkilöiden muutosjohtamis-kyvykkyys on kriittinen mahdollistaja.

Yhteensovittavan johtamisen asiakastyön taso
Muutoksen jalkauttamisen vastuuhenkilöt SOS, PTH, ESH, KUN, OPH jne

JOHTAMINEN

LaNuPe yhteensovittava johtaminen

Tuo toimialueiden ja eri yksiköiden osaamista yhteen ja kehittää yhteisiä prosesseja sekä toimintamalleja Perhekeskustoimintamallin ja "yhden luukun" periaatteen mukaisesti.
Kytkeytyy osaksi Perhekeskustoiminnan laajempaa johtamisrakennetta.

- Palveluintegraatiota toteuttava palvelukokonaisuuksien kehittäminen
- Yhteisövaikuttavuus ja yhteensovittava johtaminen
- Lapsibudjetointi ja tiedolla johtaminen
- Asiakaslähtöisen ja monialaisen toimintakulttuurin kehittäminen
- Terapiatakuun psykososiaalisten interventioiden menetelmäkoordinaatio

ASIAKASTYÖ

Lapsiperheiden monialainen yhteistyö (PTH ESH SOS KUN OPH)

Monialainen palvelu- ja hoidontarpeenarviointi

Organisaatiorajat ylittävän monialaisen työn rakenteet (esim. ns. Oma tiimi – malli)

PALVELURAKENNE

Sosiaalihuollon palvelut

Perusterveyden-huollon palvelut

Erikoissairaanhoidon palvelut

Asiakkaiden palvelujen yhteensovittaminen, järjestämislain 10 §

Yhteensovitettu palvelun toteutus lapsen, nuoren ja perheen toimintaympäristöön

Euroopan unionin rahoittama
NextGenerationEU

Yhteensovittavan johtamisen kehittäminen omana kokonaisuutenaan

- Lanupe-työryhmän säännölliset kokoukset (n. 1x/kk)
  - Johtavat Lanupe-viranhaltijat (sos, pth, esh), asiantuntijajäseniä, kuntaedustus, ITLAn ja UEF-edustus
- Syksyllä 2025 käynnistetty yhteensovittavan johtamisen viikkokokous
  - Mukana sosiaalipalvelut (lastensuojelu ja muut sosiaalipalvelut), erikoissairaanhoito (psykiatrian klinikoiden edustus), perusterveydenhuolto (miepä, nla-kth-opth, mieli, kuntoutuspalvelut)

Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen keskuksen (”Mieli”) toiminnan käynnistyminen vaiheittain 1.1.2025 -> Perusterveydenhuollon yksikkö, palvelee raskausajalta – 17v

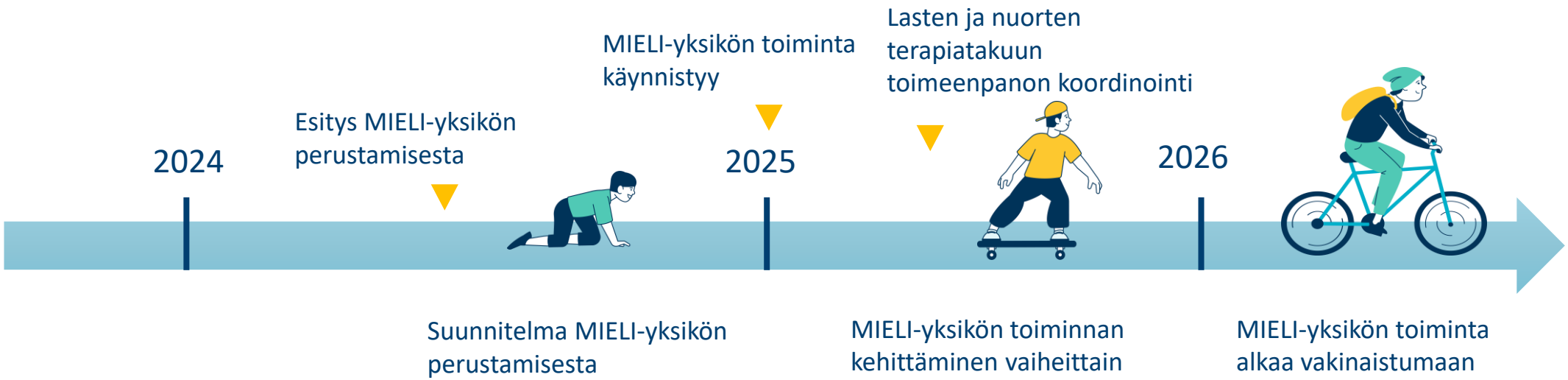

Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen kokonaisuuden hoidonporrastustyö on käynnistynyt keväällä 2025

VISIO

MONIALAINEN YHTEISTYÖ

Vaikeat mielenterveyden häiriöt

Keskivaikeat mielenterveyden häiriöt, Psykososiaalinen tuki mielenterveysasioissa

Psykososiaalinen tuki mielenterveysasioissa

Seurannat sovituilta osin

ESH

LaNu PTH ”MIELI”-palvelut

Opiskeluhuolto, perheneuvola

KUNTOUTUS

Paljon palveluita ja palvelujen aktiivista yhteen-sovittamista tarvitsevat asiakkaat

Kaikille alkuarvio – psykoedukaatiovasteen arvio

2 700-3 600 (2/3) – tuen ja hoidon suunnittelu selkeämpää

1 300-1 900 (1/3) monihäiriöisyyttä, epätyypillisyyttä, osastohoitoja, lääkehoitoja

Hoidonporrastustyö käynnissä

- Yhteinen työ
  - Lastenpsykiatria
  - Nuorisopsykiatria
  - Lastenneurologia
  - Lasten kuntoutus
  - Kasvatus- ja perheneuvonta
  - Perustason lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen keskus
  - Opiskeluhuolto
  - Päihdepalvelut
- Tavoitteena maakunnalliset infot maalis-huhtikuussa 2026
  - Jatkuva parantaminen
- Tunnistettu potilasryhmiä, joilla on riski ”pudota palvelujen väliin”
  - Esim. autismidiagnoosin saaneiden jatkohoito- ja kuntoutusvastuun määrittely
  - Lastenpsykiatria -> nuorisopsykiatria –siirtymässä esh-kriteerit muuttuvat
  - Esh -> Pth siirtymä haastaa tällä hetkellä

Jatkuvuutta rakentava, päällekkäisyyksiä purkava ja yhdessä sovittu toiminnallisen verkostotyön tapa/ rinnakkain työntekemisen malli

Monialainen yhteistyö alkaa varhain, toteutuu systemaattisesti ja tehostuu tarpeen mukaan

ELÄMÄTILANNE-LUKUTAITO:

Yksittäinen toimija tunnistaa elämäntilanteen muutoksen ja kokoaa yhteen lapsen arjen tärkeät aikuiset/toimijat.

Koko perheen huomioiminen!

Tärkeät aikuiset muodostavat hyvän kokonaiskuva lapsen elämäntilanteesta haasteet ja suojaavat tekijät huomioiden.

Pärjäävyyttä lisäävät toimet käynnistetään heti perheen ja arjen lähiaikuisten kanssa yhdessä sopien. **Muodostuu tiimi lapsen ja perheen ympärille vastuutyöntekijä/-työpari koordinoi prosessia**

Tarvittaessa toteutetaan neuvonpito, johon on valmistauduttu hyvin kokonaistilanteen kartoituksen yhteydessä. Laaditaan yhteinen toimintasuunnitelma.

Uusia ammattilaisia voidaan konsultoida tai pyytää mukaan tarvittaessa **(yhden kontaktin periaate)**.

Yhden kontaktin-periaate **turvaa tuen vahvistamisen tarvittaessa laajemmin sote-palveluista.**

Uudet toimijat liittyvät olemassa olevaan tiimiin.

Tukiprosesseissa säilyy jatkuvuus eikä irrallisia auttamisprosesseja ei pääse syntymään.

Jatkotyöskentelyssä **kutsutaan mukaan tarvittavat tahot**, kun tilanne muuttuu tai arjessa annetun tuen tarve muuttuu.

Oma tiimi muodostuu lapsesta, perheestä ja arjen toimijoista ja täydentyy tarpeen mukaan muilla toimijoilla.
Preventio, integraatio ja jatkuvuus toteutuvat.

Yhden kontaktin periaate: Sote-yhteisen toimintamallin ja etulinjan rakentaminen

- Yhden kontaktin periaate:
  - Sote-yhteisen etulinjan rakentaminen on käynnistymässä lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen keskuksen (Mieli) ja sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointiyksikön yhteisenä kehittämistyönä
- Ensimmäisessä vaiheessa edetään toiminnallisen integraation vahvistamisen kautta (ei vielä sote-yhteistä hallinnollista yksikköä)
  - Rakennetaan sote-yhteistä toimintamallia
    - Tiivistyvä, asiakastarpeiden ympärille rakentuva yhteistoiminta

Muita nostoja

- Lastensuojelun ja terveydenhuollon yhdyspintatyö vahvistuu sote-yhteisen ”yhden kontaktin etulinjan myötä”
  - Asiantuntijahoitajan ja osittainen erikoislääkärityöpanos lastensuojelun piirissä olevien lasten ja nuorten integratiiviseen työhön
  - Mm. kodin ulkopuolelle sijoitettujen terveydentilan arviointeja pyritään keskittämään
- Ostopalveluja vähennetty
  - Lastenpsykiatreja saatu HVA:n virkoihin. Nuorisopsykiatreista pulaa.
- Nuorten päihdepolkutyö on käynnissä
  - Nuorten huumekuolemien ehkäisyn NOHEVA-hanke on käynnistynyt
  - Alaikäisten päihdehoito ja psykiatrinen hoito vielä hallinnollisesti erillään, mutta tavoitteena on tiivistää toiminnallista yhteistä työtä

100% Suomen tulevaisuudesta on lapsissa ja nuorissa!